

DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 42 L

(2025–2026)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i privatskolelova
(vilkår for godkjenning av skoler
på grunnlag av livssyn)

Innhold

1	Hovedinnholdet i proposisjonen	5	3.4.3	Behovet for skoletilbudet	11
2	Høringen	6	3.5	Departementets vurdering	12
3	Presiseringer knyttet til livssynsgrunnlaget i privatskoleloven § 2-1 andre ledd bokstav a	8	3.5.1	Overordnet om behovet for lovendringen	12
3.1	Bakgrunn	8	3.5.2	Krav om tilknytning	13
3.2	Gjeldende rett	8	3.5.3	Behovet for skoletilbudet	16
3.3	Høringsforslaget	9	4	Økonomiske og administrative konsekvenser	18
3.4	Høringsinstansenes syn	9	5	Merknader	19
3.4.1	Generelt om høringsinstansenes syn	9	Forslag til lov om endringer i privatskolelova (vilkår for godkjenning av skoler på grunnlag av livssyn)		
3.4.2	Krav om tilknytning	9	20		

Prop. 42 L

(2025–2026)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i privatskolelova (vilkår for godkjenning av skoler på grunnlag av livssyn)

*Tilråding fra Kunnskapsdepartementet 27. mars 2026,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Støre)*

1 Hovedinnholdet i proposisjonen

I denne proposisjonen legger Kunnskapsdepartementet frem forslag til endringer i privatskoleloven.

Departementet foreslår å lovfeste et krav om at skoler som søker om godkjenning på grunnlag av livssyn etter privatskoleloven § 2-1 andre ledd

bokstav a, skal ha en tilknytning til livssynet det søkes om godkjenning på grunnlag av. Departementet legger til grunn at dette kravet om «tilknytning» er en lovteknisk presisering av forutsetninger som i det vesentlige allerede følger av gjeldende rett.

2 Høringen

Kunnskapsdepartementet sendte 11. april 2025 på høring forslag til endringer i privatskoleloven (godkjenning av skoler på grunnlag av livssyn). Høringsfristen var 1. juli 2025.

Høringsnotatet ble publisert på regjeringens nettsider og sendt til disse instansene:

Departementene

Riksrevisjonen
Sametinget
Sivilombudet

Barneombudet
Datatilsynet
Forbrukerombudet
Forbrukerrådet
Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG)
Integrerings- og mangfoldsdirektoratet
Likestillings- og diskrimineringsombudet
Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT)
Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO)
Norges forskningsråd
Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Riksarkivet
Samordna opptak
Språkrådet
Statens lånekasse for utdanning
Statens råd for likestilling av funksjonshemmede
Statistisk sentralbyrå (SSB)
Statsforvalterne
Sysselmasteren på Svalbard
Utdanningsdirektoratet
Utlendingsdirektoratet (UDI)

Fylkeskommunene
Kommunene
Longyearbyen lokalstyre

Abelia
Akademikerne
Arbeidsgiverforeningen Spekter
Elevorganisasjonen

Fafo
Fagforbundet
Friskolenes kontaktforum
Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon
Godkjente Norske Utenlandsskolars Forening (GNUF)
Hovedorganisasjonen Virke
Human-Etisk Forbund
Humanistene
Kristne friskolers forbund (KFF)
KS – Kommunesektorens organisasjon
Landslaget for nærmiljøskolen (LUFFS)
Landslaget Fysisk Fostring i Skolen
Landsorganisasjonen i Norge (LO)
Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU)
Lykkelige barn – Nettverk for foreldre med høyt begavede barn
Lærernes Yrkesforbund (LY)
Montessori Norge
NIFU STEP
Norges Handikapforbund
Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité
Norsk forbund for fjernundervisning og fleksibel utdanning
Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU)
Norsk Foreldrelag for Funksjonshemmede
Norsk Innvandrerrforum
Norsk Lektorlag
Norsk senter for flerkulturell verdiskaping
Norske Fag- og Friskolers Landsforbund (NFFL)
Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)
Olympiatoppen
Rådet for psykisk helse
Samarbeidsforum for estetiske fag c/o Musikk i skolen
Samarbeidsforum for funksjonshemmedes fellesorganisasjon (SAFO)
Skolelederforbundet
Skolenes landsforbund
Steinerskoleforbundet
UNIO
Universitets- og høyskolerådet
Utdanningsforbundet
Voksenopplæringsforbundet (VOFO)

Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS)

Departementet mottok innspill fra 33 høringsinstanser. Disse høringsinstansene hadde merknader til forslagene:

Datatilsynet

Asker kommune

Bergen kommune

Bærum kommune

Kongsvinger kommune

Oslo kommune – Byrådsavdelingen for utdanning

Trondheim kommune

Akershus fylkeskommune

Buskerud fylkeskommune – Hovedutvalg for opplæring

Innlandet fylkeskommune

Nordland fylkeskommune

Trøndelag fylkeskommune

Abelia

Akademiet

Blå Kors Norge

Egill Danielsen Stiftelse

Human-Etisk Forbund

Humanistskolen

Kristne Friskolers Forbund (KFF)

Landsorganisasjonen i Norge (LO)

Sentralt ungdomsråd i Oslo

Skolelederforbundet

Utdanningsforbundet

En privatperson

Disse høringsinstansene svarte at de ikke hadde merknader til forslaget:

Forsvarsdepartementet

Justis- og beredskapsdepartementet

Språkrådet

Statistisk sentralbyrå

Frøya kommune

Elverum kommune

Vestland fylkeskommune

Lærernes yrkesforbund i Delta

Skolenes landsforbund

3 Presiseringer knyttet til livssynsgrunnlaget i privatskoleloven § 2-1 andre ledd bokstav a

3.1 Bakgrunn

Formålet med privatskoleloven er å medvirke til at det kan opprettes og drives private skoler, slik at foreldre og elever kan velge andre skoler enn de offentlige. Private skoler som er godkjent etter loven har rett til statstilskudd. For å få slik godkjenning, må skolen drive sin virksomhet på et av grunnlagene som listes opp i privatskoleloven § 2-1 andre ledd bokstavene a til g. Ett av disse grunnlagene er «livssyn», tidligere «religiøs».

Forvaltningspraksis viser at det de siste årene har vært en stor økning i antall skoler godkjent på grunnlag av et humanistisk livssyn, og en økning i antall søknader om å etablere slike skoler. Denne økningen er ikke i seg selv problematisk. Departementet har imidlertid merket seg at flere av de nyere skolene som er godkjent på grunnlag av et humanistisk livssyn, utad har profilert seg med entreprenørskap, realfag, idrett o.l. som fokusområder, fremfor humanisme. Dette reiser spørsmålet om livssynsgrunnlaget i privatskoleloven § 2-1 andre ledd bokstav a kan bli brukt som en lett vei til godkjenning av private skoler, der livssyn i realiteten fremstår som en underordnet motivasjon for etableringen.

Begrunnelsen for at privatskoleloven åpner for at skoler kan søke om godkjenning på grunnlag av livssyn, er at barn og unge skal kunne velge et skoletilbud der livssynet er en naturlig del av verdigrunnlaget, se Ot.prp. nr. 37 (2006–2007) punkt 8.2.2.3. Departementet legger til grunn at det ikke har vært lovgivers intensjon at søkere som reelt sett ønsker å drive skole på et annet grunnlag – for eksempel etter det tidligere godkjenningsgrunnlaget «særskilt profil», som ble opphevet i 2022, se Prop. 98 L (2021–2022) – skal kunne få godkjenning på grunnlag av livssyn ved å kun gjøre enkle tilpasninger i formelle grunnlagsdokumenter og læreplanen i livssynsfag. Videre er det problematisk om slike skoler «tar plassen» til genuine initiativer i et område.

Lovforslaget i denne proposisjonen innebærer en opprydning som skal tydeliggjøre at godkjente private skoler innenfor et av grunnlagene som er

fastsatt i privatskoleloven § 2-1 andre ledd bokstavene a til g, må drive sin virksomhet som tydelige alternativer til den offentlige skolen.

3.2 Gjeldende rett

Privatskoleloven gir skoler som er godkjent etter loven rett til statstilskudd, jf. § 6-1 første ledd første punktum. For å få godkjenning med rett til statstilskudd, må skolen drive sin virksomhet på et av grunnlagene i § 2-1 andre ledd bokstavene a til g. Denne lovproposisjonen gjelder godkjenningsgrunnlaget i bokstav a, som åpner for at private skoler kan godkjennes på grunnlag av livssyn.

Godkjenningsgrunnlaget ble endret fra «religiøs» til «livssyn» i 2015, og i forarbeidene som ligger til grunn for denne endringen, gir departementet følgende retningslinjer for tolkningen av grunnlaget, se Prop. 84 L (2014–2015) punkt 5.4.4:

Departementet vil likevel presisere at ikke ethvert livssyn vil danne grunnlag for godkjenning etter bokstav a. Hvorvidt en skole kan godkjennes på grunnlag av livssyn må vurderes innenfor rammene av EMK artikkel 9. Der stilles det krav om at livssynet må ha en viss styrke, seriøsitet, sammenheng og viktighet («a certain level of cogency, seriousness, cohesion and importance»), for at det skal omfattes av forbudet mot diskriminering.

Departementet peker på at de samme kravene som gjelder for godkjenning av religiøse skoler, også vil gjelde for sekulære livssynsskoler. Når friskoleloven stiller krav om særlig grunnlag for godkjenning, innebærer dette at den enkelte skole må synliggjøre verdigrunnlaget sitt i stiftelsesdokumenter, læreplanen som helhet, og i relevante fag. Samlet sett må søkerens grunnlag fremkomme på en tydelig måte.

Vurderingskriteriene som trekkes opp her, knytter an til livssynets styrke, seriøsitet, sammen-

heng og viktighet, og til hvordan livssynet er synliggjort i skolens læreplaner mv. Kravet til synliggjøring fremgår også av forskrift til privatskoleloven § 5-2.

3.3 Høringsforslaget

I høringsnotatet foreslo departementet å lovfeste et krav om at skoler som søker om godkjenning på grunnlag av livssyn etter privatskoleloven § 2-1 andre ledd bokstav a, må ha en faktisk «tilknytning» til livssynet det søkes om godkjenning på grunnlag av. Med tilknytning mente departementet

en genuin forbindelse som bygger på at man deler de verdiene og idealene, eller den tro, det aktuelle livssynet er tuftet på, og at man identifiserer seg med og har virksomhet som legger livssynet tydelig til grunn. Dette til forskjell fra en tilknytning som bare gjør seg gjeldende i det «ytre», som en formalitet uten reell betydning (proforma).

Vurderingen av om det foreligger en slik tilknytning må «bero på en konkret og helhetlig vurdering», med vekt på formålet. Departementet foreslo å trekke frem følgende momenter som særlig relevante:

- Hvilken tilknytning initiativtagere, eiere og ledelseskrets har til det aktuelle livssynet, både med hensyn til varighet, karakter og omfang. Herunder vil det være relevant om de er, og eventuelt hvor lenge de har vært, medlemmer eller aktive i en relevant livssynsorganisasjon eller -samfunn.
- Om initiativtagere, eiere eller ledelseskrets er, eller for kort tid siden var, tilknyttet et annet livssyn.
- Hvordan skolen fremstår utad. Det skal være tydelig for potensielle søkere at skolen er en livssynsskole. Her vil det være relevant å se hen til blant annet hva skolen heter og hvordan den profilerer seg på en eventuell hjemmeside og i annen kommunikasjon.
- Om skoleeier driver andre private skoler godkjent på andre grunnlag.
- Om søker tidligere har prøvd å få godkjenning på et annet grunnlag, og om den nye søknaden fremstår som tilpasset livssynsgrunnlaget med den hensikt å få godkjent «samme» skole, bare på nytt rettslig grunnlag.
- En eventuell uttalelse fra en relevant livssynsorganisasjon eller -samfunn om behovet for

skolen, kvaliteten og seriositeten på den fremlagte synliggjøringen mv.

Departementet foreslo også å presisere i en lovproposisjon for Stortinget hva som kan og skal vektlegges i den skjønsmessige vurderingen av om godkjenning skal gis, herunder at det for livssynsskoler fremover bør kunne legges avgjørende vekt på behovet for skolen, og at søkere må kunne underbygge et konkret behov for en skole som drives på grunnlag av det aktuelle livssynet.

3.4 Høringsinstansenes syn

3.4.1 Generelt om høringsinstansenes syn

Totalt 24 høringsinstanser har uttalt seg om forslagene. Av disse er flertallet skeptiske til eller støtter ikke forslagene. Samtidig uttaler de fleste at de støtter eller har forståelse for intensjonen, også høringsinstanser som ellers er negative til de konkrete forslagene, som *Abelia*, *Akademiet* og *Kristne Friskolers Forbund*.

Flere mener det bør være mulig å sikre at livssynsskoler profileres og drives i tråd med godkjenningsgrunnlaget, innenfor rammene av gjeldende regelverk. Herunder viser *Abelia* og *Humanistiskolen* til at privatskoleloven § 7-2 a gir hjemmel til å føre tilsyn med at skolens drift skjer i tråd med godkjenningsgrunnlaget.

Egill Danielsen Stiftelse understreker viktigheten av at man i prosessen med å tette «smutthull» ikke skaper unødvendige hindringer for legitime aktører, mens *Humanistiskolen* uttrykker bekymring for diskriminering av livssynshumanismen. *Humanistiskolen* er også opptatt av at skoler som er godkjent etter privatskoleloven bør kunne organisere skolehverdagen annerledes enn offentlige skoler, og bør kunne gi tydelig informasjon om dette til potensielle søkere, selv om disse ulikhetene ikke eksplisitt er begrunnet i skolens godkjenningsgrunnlag.

Human-Etisk Forbund understreker at de «selv aldri har ønsket å opprette egne livssynshumanistiske privatskoler i tillegg [til] det offentlige skolesystemet». Forbundets «hovedmål er en inkluderende og mangfoldig offentlig skole for alle».

3.4.2 Krav om tilknytning

24 høringsinstanser har uttalt seg om forslaget om å lovfeste et krav om «tilknytning» til livssynet det søkes om godkjenning på grunnlag av.

Høringsinstansene som støtter eller uttaler seg positivt om forslaget, er *Innlandet fylkeskom-*

mune, Kongsvinger kommune, Landsorganisasjonen i Norge (LO), Sentralt ungdomsråd i Oslo, Trøndelag fylkeskommune, Utdanningsforbundet og en privatperson. Også *Egill Danielsen Stiftelse* og *Kristne Friskolers Forbund* uttaler seg positivt om intensjonen og forslaget, men peker samtidig på det de mener er noen utfordringer og svakheter ved høringsforslaget.

Høringsinstansene som er positive trekker blant annet frem at det ikke har vært lovgivers intensjon at skoler skal kunne få godkjenning på grunnlag av livssyn ved å gjøre enkle tilpasninger i grunnlagsdokumenter og læreplanen i livssynsfag. *Utdanningsforbundet* viser til at det er viktig at det er en tydelig sammenheng mellom skolens godkjenningsgrunnlag og det faktiske tilbudet elevene får – uavhengig av grunnlaget for godkjenningen.

Human-Etisk Forbund uttaler seg ikke direkte om hvorvidt de er for eller imot forslaget, men viser til at de støtter intensjonen. Samtidig forventer forbundet at eventuelle nye krav sikrer likebehandling mellom ulike livssyn. Heller ikke *Datatilsynet* uttaler seg direkte om hvorvidt de er for eller imot, men peker på at forslaget har personvernrettslige konsekvenser det ikke er tatt høyde for i høringsforslaget.

Høringsinstansene som er skeptiske til eller ikke støtter forslaget, er *Abelia, Akademiet, Akershus fylkeskommune, Asker kommune, Bergen kommune, Blå Kors, Buskerud fylkeskommune, Bærum kommune, Humanistiskolen, Nordland fylkeskommune, Oslo kommune, Skolelederforbundet og Trondheim kommune.*

Enkelte, herunder *Asker kommune, Kristne Friskolers Forbund* og *Oslo kommune*, mener «løsningen» er å innføre flere godkjenningsgrunnlag. *Asker kommune* uttaler at de er imot å lovfeste et tilknytningskrav «uten at det samtidig opprettes en ny kategori for andre skoler», da det «kan bidra til å svekke mangfoldet og innovasjon i norsk skole». Problemet, ifølge kommunen, er at privatskoleloven ikke åpner for godkjenning av private skoler med en tydelig faglig profil, noe som «har ført til at enkelte profilskoler har søkt godkjenning på livssynsgrunnlag – ikke fordi livssynet er bærende for skolen, men fordi det er den eneste praktiske inngangen til å tilby et alternativ til den offentlige skolen».

Trondheim kommune mener momentene som ble listet opp som relevante for vurderingen av om det foreligger tilknytning, virker krevende å vurdere på en objektiv og forutsigbar måte. Tilsvarende viser *Blå Kors* til at momentene fremstår «lite egnet, da de åpner for skjønnsmessige vurde-

ringer som ikke nødvendigvis gir et reelt bilde av livssynstilknytningen». *Abelia* mener det er «stor risiko for vilkårlighet og ulik praksis» og at «[f]olk har et livssyn hvis de mener at de har et livssyn».

Flere, herunder *Akademiet* og *Blå Kors*, peker på at det vesentlige bør være om skolen tilbyr opplæring i tråd med livssynet den er godkjent på grunnlag av, og at tilknytningen fremgår av læreplaner, vedtekter, timestfordeling osv. – mens det bør være mindre relevant om enkeltpersoner, som initiativtagere og ledelseskrets, har en bestemt personlig tilknytning til livssynet. *Humanistiskolen* viser til at loven ikke oppstiller tilsvarende krav for godkjenning etter de andre grunnlagene: Styreleder ved en toppidrettsskole må ikke selv drive eller ha drevet med toppidrett, og daglig leder ved en steinerskole må ikke selv oppdra eller ha oppdratt egne barn i tråd med steinerpedagogikk.

Også andre høringsinstanser er opptatt av den delen av høringsforslaget som gikk ut på at det vil være relevant å se hen til hvilken tilknytning initiativtagere, eiere og ledelseskrets har til det aktuelle livssynet. Herunder peker *Egill Danielsen Stiftelse* på at det er inngripende å gjøre undersøkelser knyttet til privatpersoners trosliv, blant annet utfra et personvernperspektiv. *Abelia* skriver at «[i] et liberalt demokrati kan vi ikke ha tilstander der et tankepoliti skal gjøre vurderinger av om folks livsanskuelse framstår som tilfredsstillende genuin og av tilfredsstillende heftig og varig karakter for myndighetene». *Human-Etisk Forbund* og *Kristne Friskolers Forbund* uttaler at det ikke bør være krav om medlemskap i en livssynsorganisasjon eller -samfunn.

Kristne Friskolers Forbund og *Utdanningsforbundet* støtter at det skal kunne legges vekt på hvordan skolen fremstår utad.

Kristne Friskolers Forbund støtter at en skoleeier bare skal kunne drive skoler godkjent på grunnlag av ett livssyn. Også *Abelia* ser at det kan være utfordrende hvis samme eier søker om å opprette skoler på grunnlag av livssyn som «kolliderer». Foreningen ser imidlertid ikke et problem i at samme eier står bak skoler med ulikt godkjenningsgrunnlag, for eksempel humanisme og kunst- eller realfagsprofil, da det «ikke [er] uvanlig eller motsetningsfylt å være opptatt av både humanisme og vitenskap». Tilsvarende uttaler *Akademiet* at samme skoleeier bør kunne drive skoler godkjent på grunnlag av livssynshumanisme og det tidligere profilgrunnlaget, for eksempel realfagsprofil.

Hvis skolen tydelig profilerer seg som en livssynsskole, mener *Kristne Friskolers Forbund* at det

ikke bør være noe i veien for at skolen også profilerer et annet fokusområde, for eksempel idrett.

Egill Danielsen Stiftelse peker på at de ansatte, som kanskje har aller størst innvirkning på skolehverdagen til elevene, er utelatt i departementets forslag. Stiftelsen peker også på at det «på ingen måte er en kobling mellom tilknytning til et livssyn og kompetanse på hvordan et livssyn kan og bør prege en skolehverdag for at en skole skal være et reelt livssynsalternativ», og at det bør kunne tillegges vekt hvis søker kan dokumentere «faglig kompetanse på skoler drevet på det aktuelle livssynet». Også *Kristne Friskolers Forbund* mener at kravet om tilknytning bør reflekteres i ansettelsespraksisen.

Utdanningsforbundet støtter at en uttalelse fra en relevant livssynsorganisasjon eller -samfunn om behovet for skolen, kvaliteten og seriositeten på synliggjøringen mv., skal kunne inngå som ett av flere momenter i vurderingen av om det foreligger en «kvalifiserende tilknytning». Flere er imidlertid skeptiske til dette, herunder *Akademiet*, *Egill Danielsen Stiftelse*, *Kristne Friskolers Forbund* og *Trondheim kommune*. *Akademiet* mener det kan gi enkelte organisasjoner definisjonsmakt over hvem som er «livssynsk nok», mens *Egill Danielsen Stiftelse* mener det er «lite som tyder på at Udir (Utdanningsdirektoratet) har god nok kompetanse på livssyn til å f.eks. velge hvilken kristen menighet eller organisasjon de bør ta kontakt med for å kartlegge behov for en kristen friskole». Stiftelsen mener at hvis slike uttalelser skal «være en faktor», så bør i så fall søkeren være ansvarlig for å fremskaffe slik dokumentasjon.

3.4.3 Behovet for skoletilbudet

Totalt 14 høringsinstanser har uttalt seg om forslaget om å presisere i en lovproposisjon til Stortinget hva som kan og skal vektlegges i den skjønnsmessige vurderingen av om godkjenning skal gis.

Høringsinstansene som støtter forslaget, er *Innlandet fylkeskommune*, *Kongsvinger kommune*, *Landsorganisasjonen i Norge (LO)* og *Utdanningsforbundet*. *Utdanningsforbundet* trekker blant annet frem at det vil være et tiltak for å sikre at livssynsgrunnlaget ikke vannes ut med søknader og skoler som ikke svarer til et livssynsbegrunnet behov.

Høringsinstansene som er skeptiske til eller ikke støtter forslaget, er *Abelia*, *Bergen kommune*, *Blå Kors Norge*, *Human-Etisk Forbund*, *Humanistiskolen*, *Kristne Friskolers Forbund*, *Nordland fylkes-*

kommune, *Oslo kommune*, *Skolelederforbundet* og *Trondheim kommune*.

Egill Danielsen Stiftelse er «grunnleggende enige» i at privatskoler bør etableres som en respons på et behov meldt av foreldre, og eventuelt av elever. Samtidig viser de til ulike sider ved forslaget som de mener er utfordrende.

Abelia, *Egill Danielsen Stiftelse*, *Human-Etisk Forbund* og *Trondheim kommune* viser til at elever og foresatte ofte har sammensatte begrunnelser for å velge private skoler. *Human-Etisk Forbund* antar at behovsvurderingen derfor, slik den ble skissert i høringsnotatet, «ikke nødvendigvis [vil] si noe om det reelle behovet for eller etterspørselen etter de aktuelle søkerskolene». *Trondheim kommune* viser til at behovsvurderingen kan «overse sammensatte lokale behov og foreldres ønsker, hvor eksempelvis pedagogikk, skolestørrelse eller geografisk nærhet også spiller en rolle».

Enkelte, herunder *Trondheim kommune*, peker på at en mulighet til å legge avgjørende vekt på behovet for skolen, på bekostning av (fylkes)kommunens uttalelse, kan svekke det lokale selvstyret. *Kristne Friskolers Forbund* mener at hvis mangel på livssynsbegrunnet behov skal kunne vektlegges på bekostning av en positiv uttalelse fra (fylkes)kommunen, så bør også det motsatte gjelde: et dokumentert livssynsbehov bør kunne vektlegges på bekostning av en negativ uttalelse fra (fylkes)kommunen.

Flere høringsinstanser – herunder *Abelia* og *Humanistiskolen* – er kritiske til at det i høringsnotatet ble gitt uttrykk for at det vil kunne være vanskeligere for sekulære livssynsskoler å underbygge at det er et livssynsbegrunnet behov for skolen. *Abelia* peker på at offentlige skoler representerer både et livssynshumanistisk og et kristent perspektiv, jf. opplæringsloven § 1-3 andre ledd og læreplanen i KRLE-faget, som sier at «[o]m lag halvparten av undervisningstiden i faget skal brukes på kristendomskunnskap». *Kristne Friskolers Forbund* mener på sin side at offentlige skoler i dag synes å være preget av et sekulært livssyn. *Humanistiskolen* viser til at livssynshumanistiske skoler ikke er nøytrale i verdispørsmål, som den offentlige skolen skal være.

Skolelederforbundet mener det utfra høringsnotatet er uklart hvordan behovet «skal defineres og dokumenteres», «hvordan det skal vektlegges i forhold til andre hensyn», og at det er en risiko for at vurderingen blir «politisert eller skjønnspreget, og at reelle skoleinitiativ stoppes på usaklig grunnlag». Forbundet trekker frem at behovsvurderingen må være «objektiv og forutsigbar, og ikke

overlates til skjønn». *Abelia* spør hvem som skal beslutte om behovet er til stede og utfra «hvilke transparente og målbare kriterier». Videre viser de til at initiativtakere bak søknader gjør selvstendige vurderinger av om det finnes et elevgrunnlag, og at behovet alternativt avklares gjennom antall søkere. *Humanistiskolen* og *Human-Etisk Forbund* viser til kravet i privatskoleloven § 2-2 fjerde ledd første punktum, om et minste elevtall på 15 elever for ikke å miste godkjenningen, som de mener er tilstrekkelig og at det ikke er behov for å forhåndsdokumentere behov utover dette.

Kristne Friskolers Forbund mener det bør være «behov nok» å kunne vise til at det ikke finnes et tilsvarende kristent skoletilbud i nærheten med ledig kapasitet, «altså [et] generelt behov». *Egill Danielsen Stiftelse* viser til at «det opplevde behovet for livssynsbaserte, religiøse alternativer» bør tillegges særlig vekt, også opp mot eventuelle negative lokalpolitiske uttalelser. Stiftelsen viser videre til at «[e]n formulering som går i retning av at KD [Kunnskapsdepartementet] forventer at primært, eller kanskje kun, elever tilhørende et spesifikt livssyn skal gå i livssynsbaserte skoler, vil sende negative signaler i forhold til et ønske om mangfoldige og inkluderende friskoleklasserom i Norge».

Blå Kors Norge viser til at forslaget vil kunne «berøre personvernforordningen hvor behandling av personopplysninger om religion eller filosofisk overbevisning i utgangspunktet ikke er tillatt», og de mener det «er vanskelig å se for seg hvordan slike opplysninger skal dokumenteres og kontrolleres innenfor dagens lovgivning». *Blå Kors Norge* mener også at behovet for en livssynsbasert skole ikke alene kan være avgjørende for om en søknad om godkjenning skal innvilges. De viser til at retten til å etablere skoler basert på livssyn er en sentral del av religionsfriheten og retten til selv å kunne velge en skole for sine barn.

Egill Danielsen Stiftelse og *Kristne Friskolers Forbund* er skeptisk til at det ved vurderingen av behovet for en omsøkt skole, skal være relevant om det allerede finnes privatskoler godkjent på samme grunnlag i området. Det vises til at det kan være stor forskjell mellom ulike kristne skoler, for eksempel mellom en skole drevet av Menigheten Samfundet, en lokal karismatisk frimenighet og en skole med pinsevevntilhørighet.

Human-Etisk Forbund bemerker at verken tros- eller livssynsfriheten eller foreldrenes oppdragerrett begrenses av noen antallskrav, og mener derfor «[s]like formalkrav kan bli problematiske hindringer for de nevnte friheter og rettigheter».

3.5 Departementets vurdering

3.5.1 Overordnet om behovet for lovendringen

Etter forslag fra regjeringen vedtok Stortinget i 2022 å oppheve to av godkjenningsgrunnlagene i privatskoleloven, henholdsvis «vidaregående opplæring i yrkesfaglege utdanningsprogram» og «særskilt profil». Målet med denne endringen var å styrke den offentlige fellesskolen og å stramme inn veksten i private skoler med rett til stats-tilskudd, se Prop. 98 L (2021–2022) punkt 2.1 og Innst. 404 L (2021–2022) side 2. Muligheten til å få godkjent nye skoler på de grunnlagene som følger av privatskoleloven § 2-1 andre ledd bokstavene a til g, herunder livssyn, ble videreført. Departementet legger til grunn at det ikke var intensjonen at skoletilbud som i utgangspunktet ikke omfattes av de gjenstående grunnlagene, skal kunne få godkjenning som livssynsskoler ved å kun gjøre enkle tilpasninger i formelle grunnlagsdokumenter og læreplanen i livssynsfag.

Som forklart i punkt 3.1 over, mener departementet at utviklingen de siste årene reiser spørsmålet om livssynsgrunnlaget blir brukt som en lett vei til godkjenning av private skoler, der livssyn fremstår som en underordnet motivasjon for etableringen. Dette kan også formuleres som et spørsmål om søkeres uttalte motivasjon for å etablere og drive en privat livssynsskole er reell eller proforma. Det er krevende, både rettslig og faktisk, å vurdere om noens uttalte motivasjon er reell eller proforma. Men der en skole som er godkjent på grunnlag av livssyn profilerer seg uten å vise til livssynet, kan det etter departementets syn rettmessig spørres om skolen har brukt livssynsgrunnlaget strategisk for å «komme rundt» kravene i regelverket.

Departementet viser til at et klart flertall av høringsinstansene støtter eller har forståelse for intensjonen bak høringsforslaget, om at skolers bruk av livssynsgrunnlaget må være reell og ikke strategisk, og at godkjente livssynsskoler må profileres og drives i tråd med godkjenningsgrunnlaget. Som *Trondheim kommune* påpeker, er det «avgjørende for legitimiteten til både de private livssynsskolene og selve godkjenningsordningen at livssynsgrunnlaget er genuint og ikke benyttes som et påskudd for etablering basert på andre motiver».

Enkelte høringsinstanser mener løsningen er å gjeninnføre godkjenningsgrunnlagene «vidaregående opplæring i yrkesfaglege utdanningsprogram» og «særskilt profil», som ble opphevet i

2022. Departementet forstår de høringsinstansene som foreslår dette, som at de mener at enkelte skoler, etter at de nevnte grunnlagene ble opphevet, har vært «presset» til å isteden søke om godkjenning på grunnlag av livssyn. Dette kommer kanskje tydeligst til uttrykk i *Asker kommune* sin høringsuttalelse. Kommunen peker på at privatskoleloven ikke åpner for godkjenning av private skoler med en tydelig faglig profil, noe som har «ført til at enkelte profilskoler har søkt godkjenning på livssynsgrunnlag – ikke fordi livssynet er bærende for skolen, men fordi det er den eneste praktiske inngangen til å tilby et alternativ til den offentlige skolen».

Hvis skoler som i realiteten ønsker å drive profilskoler, søker om godkjenning på grunnlag av livssyn fordi det er «den eneste praktiske inngangen» for godkjenning med rett til statstilskudd, og «ikke fordi livssynet er bærende for skolen», innebærer det etter departementets syn en omgåelse av formålet med godkjenningsordningen og lovgivers intensjon med å oppheve grunnlaget «særskilt profil».

Regjeringen har som mål å styrke den offentlige fellesskolen der hvor flest elever går. I tillegg finnes det noen private alternativer som fungerer som supplement til det offentlige tilbudet. Rammene for de private tilbudene er lagt gjennom privatskoleloven, og regjeringen ønsker gjennom denne lovendringen å sikre at vi oppnår bedre balanse mellom offentlige og private tilbud. Departementet ser ikke behov for å sette i gang et arbeid med sikte på å gjeninnføre de to godkjenningsgrunnlagene som ble innført i 2015, etter forslag fra regjeringen Solberg.

For å sikre at forvaltningspraksis ivaretar intensjonen med godkjenningsordningen – slik denne kommer til uttrykk i blant annet Innst. 404 L (2021–2022), der flertallet i utdannings- og forskningskomiteén fremhevet at kjernen i privatskolelovgivningen er å ivareta muligheten til å etablere private skoler som representerer et *tydelig alternativ* til den offentlige skolen – sendte departementet 16. desember 2024 et brev til Utdanningsdirektoratet om tolkningen av livssynsgrunnlaget og om tilsyn med godkjente livssynsskoler. I dette brevet (instruksen) ba departementet blant annet om at

[...] direktoratet ved behandling av nye søknader – i tillegg til å vurdere om læreplaner og andre vilkår for godkjenning er oppfylt – også særskilt vurderer om det skoletilbudet som søkes godkjent samlet sett fremstår som gjennomført og reelt i henhold til godkjennings-

grunnlaget. I denne sammenheng bør det blant annet vurderes om søkerskolen ut fra sitt navn, presentasjon på ev. hjemmeside og annet informasjonsmaterielt mv., reelt fremstår som en alternativ skole innenfor det aktuelle godkjenningsgrunnlaget. Departementet understreker i denne forbindelse viktigheten av at offentligheten og potensielle søkere om elevplass gis en tydelig og korrekt informasjon om hvilket godkjenningsgrunnlag skolen driver sin virksomhet på.

Som ledd i søknadsbehandlingen legger departementet til grunn at søker konkret bør underbygge at det er et reelt behov for det skoletilbudet det søkes om både med hensyn til godkjenningsgrunnlag og elevtall. [...] Departementet ber også om at direktoratet ved tilsyn er oppmerksom på i hvilken grad skolene reelt sett driver innenfor sine godkjenningsgrunnlag.

I tråd med Stortingets vedtak 12. februar 2026 ved behandlingen av Innst. 104 S (2025–2026), har Departementet i brev 23. februar 2026 presisert for Utdanningsdirektoratet at forutsetningen om at søkere bør underbygge at det er behov for skoletilbudet, ikke innebærer noe krav om at søkere konkret må kartlegge eller vise til hvor mange elever i regionen som formelt tilhører, eller identifiserer seg med, et bestemt livssyn.

Enkelte høringsinstanser peker på at det bør være mulig å sikre at livssynsskoler profileres og drives i tråd med godkjenningsgrunnlaget, innenfor rammene av gjeldende regelverk. Departementet er delvis enig i dette. Blant annet bør overnevnte instruks til Utdanningsdirektoratet langt på vei bidra til å sikre dette formålet. Lovforslaget som legges frem i denne proposisjonen, om et krav om tilknytning til livssynet det søkes om godkjenning på grunnlag av, vil imidlertid etter departementets vurdering gi denne forutsetningen en mer helhetlig rettslig innramming, som også er lettere tilgjengelig for de aktørene regelverket gjelder for. Presiseringene knyttet til den skjønsmessige vurderingen av om godkjenning skal gis (punkt 3.5.3), innebærer dessuten at det for livssynsskoler fremover skal kunne legges avgjørende vekt på behovet for skolen.

3.5.2 Krav om tilknytning

Departementet foreslår å lovfeste et krav om at skoler som søker om godkjenning på grunnlag av livssyn etter privatskoleloven § 2-1 andre ledd bokstav a, skal ha en tilknytning til livssynet det

søkes om godkjenning på grunnlag av. Kravet skal gjelde i tillegg til gjeldende krav om synliggjøring av livssynet i grunnlagsdokumenter, læreplaner og timefordeling, jf. Prop. 84 L (2014–2015) punkt 5.4.4 og privatskoleforskriften § 5-2. På bakgrunn av innspill i høringen, vil departementet justere omtalen av relevante momenter noe sammenlignet med omtalen i høringsnotatet.

Tilknytningskravet og eksemplene på relevante momenter i vurderingen av kravet, slik det utdypes nedenfor, er i stor grad sammenfallende med innholdet i departementets anmodning til direktoratet om å vurdere om tilbudet det søkes om samlet sett fremstår som gjennomført og reelt i henhold til godkjenningsgrunnlaget, jf. departementets instruks til Utdanningsdirektoratet 16. desember 2024. Selv om departementet legger til grunn at det må anses som gjeldende rett at skolens grunnlag må innebære en realitet og komme tydelig til uttrykk i skolens drift, mener departementet det er hensiktsmessig å gi disse forutsetningene en helhetlig rettslig innramming ved å lovfeste et tilknytningskrav i privatskoleloven § 2-1 tredje ledd.

Med *tilknytning* menes en genuin forbindelse som bygger på at søkerskolen legger det aktuelle livssynet tydelig til grunn, og at dette reflekteres tydelig i skolens drift. Dette til forskjell fra en tilknytning som bare gjør seg gjeldende i det «ytre», som en formalitet uten reell betydning.

Å vurdere om det foreligger en slik tilknytning til et livssyn, vil bero på en konkret og helhetlig vurdering. Formålet med å lovfeste et tilknytningskrav vil være å sikre at livssynsgrunnlaget forbeholdes skoler med en reell og genuin tilknytning til livssynet det søkes om godkjenning på grunnlag av. Kravet må tolkes i lys av dette formålet.

Det er viktig at også skoler som driver sin virksomhet på de øvrige godkjenningsgrunnlagene i privatskoleloven, jf. § 2-1 andre ledd bokstavene b til g, legger godkjenningsgrunnlaget tydelig til grunn, og at dette klart reflekteres i den enkelte skolens drift. Departementet ser det likevel ikke som nødvendig å foreslå å lovfeste tilsvarende krav for disse andre grunnlagene, som for livssynsgrunnlaget. Hovedbegrunnelsen for dette er at departementet vurderer at de andre grunnlagene er både vanskeligere og mindre attraktive å bruke for å omgå formålet med godkjenningsordningen. For skoler som driver på grunnlag av en anerkjent pedagogisk retning, er det eksempelvis forutsatt at utdanningspersonalet – i tillegg til godkjent lærerutdanning eller godkjent alternativ kompetanse – har «tilstrekkeleg spesialkompetanse knytt til den anerkjende pedagogiske ret-

ninga, for eksempel steinerhøgskole eller videreutdanning innan montessoripedagogikk», jf. Ot.prp. nr. 37 (2006–2007) punkt 8.2.3.3. Internasjonale privatskoler må sertifiseres av den organisasjonen som har utarbeidet de internasjonale læreplanene skolen vil følge, jf. Ot.prp. nr. 37 (2006–2007) punkt 8.2.6.3. Det er ingen tilsvarende forutsetning om sertifisering av, eller spesialkompetanse blant undervisningspersonalet ved, livssynsskoler. Også grunnlagene «toppidrett», «norsk grunnskoleopplæring i utlandet», «spesialt tilrettelagd opplæring for elever med dokumenterte behov» og «vidaregående opplæring i tradisjonshandverksfag» har en egenart som etter departementets vurdering ikke gir stor risiko for proformapregede skoleetableringer.

Flere høringsinstanser er kritiske til at departementet i høringsnotatet foreslo at det skal være relevant å se hen til hvilken tilknytning initiativtakere, eiere og ledelseskrets har til det aktuelle livssynet. Høringsinstansene argumenterer blant annet med at denne personkretsens tilknytning ikke er nødvendig for å oppnå formålet med godkjenningsgrunnlaget, som er at barn og unge skal kunne velge et skoletilbud der det aktuelle livssynet er en naturlig del av verdigrunnlaget, jf. Ot.prp. nr. 37 (2006–2007) punkt 8.2.2.3. Departementet er langt på vei enig i dette. Det vesentlige bør etter departementets vurdering heller være hvordan livssynet gjør seg gjeldende i skolehverdagen og læringssituasjonen til elevene. Dette er også bakgrunnen for at det i forarbeidene til dagens lov forutsettes at den enkelte livssynsskole må synliggjøre verdigrunnlaget sitt i stiftelsesdokumenter, læreplanen som helhet og i relevante fag, se Prop. 84 L (2014–2015) punkt 5.4.4. Det er også fulgt opp i privatskoleforskriften § 5-2, der det er fastsatt at «[s]kolar som er godkjende på grunnlag av livssyn, jf. privatskolelova § 2-1 andre ledd bokstav a, må synleggjere verdigrunnlaget sitt i læreplanen for skolen, både i overordna del og i læreplanane i relevante fag». Utviklingen (se punkt 3.1 og 3.5.1) kan imidlertid tyde på at denne forutsetningen om synliggjøring ikke er et tilstrekkelig hinder for godkjenning av skoler der livssyn fremstår som en underordnet motivasjon for etableringen. Spørsmålet for departementet har vært hvordan man best kan sikre at intensjonen med livssynsgrunnlaget etterlevs, uten å skape unødvendige hindringer for genuine initiativer.

Departementet antar at livssynsskoler der verken initiativtakere, eiere eller ledelseskrets har en personlig tilknytning til livssynet, oftere vil ha en mer pragmatisk holdning til betydningen av

livssynet. Samtidig er det, som påpekt av flere høringsinstanser, ikke strengt nødvendig for å oppnå formålet med godkjenningsgrunnlaget at nevnte personkrets har en personlig tilknytning til livssynet. På denne bakgrunn har departementet valgt å justere omtalen av momentene i høringsnotatet, og ta ut de to momentene i høringsnotatet som trakk frem enkeltpersoners livssynstilknytning. Forslaget i denne proposisjonen trekker isteden frem søkers *motivasjon* for å opprette og drive en skole basert på det aktuelle livssynet. Etter departementets vurdering vil søkers uttalte motivasjon, gjennom den samlede begrunnelsen som søker presenterer i søknaden om å etablere en livssynsskole, være bedre egnet til å opplyse vurderingen av skoleprosjektets samlede tilknytning livssynet. For religiøse skoler er det i forarbeidene lagt til grunn at «slike skolar skal gi barn og unge eit skoletilbod der trua er ein naturleg del av verdigrunnlaget, og der dette er synleggjort i stiftelsesdokumenta og i dei læreplanane skolen skal følgje», jf. Ot.prp. nr. 37 (2006–2007) punkt 8.2.2.3. Justeringen av forslaget innebærer at departementet mener det ikke vil være relevant om enkeltpersoner – herunder initiativtakere, eiere eller ledelseskrets – har en personlig tilknytning til livssynet.

Departementet vurderer at blant annet følgende momenter vil være relevante i den helhetlige vurderingen av om skolen har en tilstrekkelig tilknytning til livssynet:

- Hvordan skolen fremstår utad. Det skal være tydelig for potensielle søkere at skolen er en livssynsskole. Her vil det være relevant å se hen til blant annet hva skolen heter og hvordan den profilerer seg på en eventuell hjemmeside og i annen kommunikasjon.
- Om skoleeier driver andre private skoler godkjent på andre grunnlag eller på grunnlag av et annet livssyn.
- Om søker tidligere har prøvd å få godkjenning på et annet grunnlag, og om den nye søknaden fremstår som tilpasset livssynsgrunnlaget med den hensikt å få godkjent «samme» skole, bare på nytt rettslig grunnlag.
- En eventuell uttalelse fra en relevant livssynsorganisasjon eller -samfunn om behovet for skolen, kvaliteten og seriøsiteten på den fremlagte synliggjøringen mv.
- Søkers uttalte motivasjon for å opprette og drive en skole der det aktuelle livssynet er en naturlig del av verdigrunnlaget.

I høringen trekker enkelte frem at de mener at momentene som ble listet opp i høringsnotatet

virket krevende å vurdere på en objektiv og forutsigbar måte. De to momentene i høringsnotatet som gjaldt livssynstilknytningen til skolens initiativtakere, eiere og ledelseskrets, som flest var negative til, er tatt ut av det endelige forslaget. Videre vil departementet understreke at de momentene som trekkes frem som relevante over, ikke skal forstås som vilkår eller krav. De er ment som nettopp momenter som det vil være relevant å legge vekt på når man konkret vurderer om skoleprosjektet samlet sett har en faktisk tilknytning til livssynet. Momentlisten er ikke ment å være uttømmende.

Formuleringen av momentet i andre strekpunkt, er noe justert sammenlignet med formuleringen i høringsnotatet. I høringsnotatet var momentet formulert slik: «Om skoleeier driver andre private skoler godkjent på andre grunnlag». Denne formuleringen omfatter ikke tilfeller der skoleeier driver andre private skoler godkjent på grunnlag av et annet livssyn, da alle livssynsskoler godkjennes på grunnlag av § 2-1 andre ledd bokstav a, uavhengig av hvilket livssyn det er snakk om. Det var imidlertid klart utfra høringsnotatet at formuleringen var ment å omfatte også disse tilfellene. Til formuleringen her er det derfor lagt til «eller på grunnlag av et annet livssyn».

Betydningen av at skoleeier driver andre private skoler godkjent på andre grunnlag, eller på grunnlag av et annet livssyn, vil avhenge av hvilket annet grunnlag, eventuelt hvilket annet livssyn, det er snakk om. Normalt er ulike livssyn gjensidig utelukkende eller i det minste krevende å forene. At skoleeier allerede driver en skole godkjent på grunnlag av et annet livssyn, kan derfor være en mulig indikasjon på at livssynsgrunnlaget brukes strategisk. Betydningen av at skoleeier driver en skole godkjent på et annet grunnlag enn livssyn, vil ofte være mer krevende å vurdere. Hvorvidt det er en indikasjon på at skoleeier primært er interessert i få etablert en privat skole, heller enn å drive en livssynsskole spesielt, må i disse tilfellene vurderes konkret. Departementet vil understreke at det ikke er noe i regelverket som er til hinder for at samme eier kan eie ulike typer skoler.

Fjerde strekpunkt trekker frem en eventuell uttalelse fra en relevant livssynsorganisasjon eller -samfunn. Det er ment å synliggjøre at søker eller godkjenningsmyndigheten kan velge å forelegge skolekonseptet eller søknaden for en relevant livssynsorganisasjon eller -samfunn, som kan uttale seg om for eksempel kvaliteten og seriøsiteten på den fremlagte synliggjøringen av livssynet. En slik uttalelse vil kunne belyse om tilknytningsvilkåret

er oppfylt. Organisasjonen eller samfunnet vil også kunne uttale seg om behovet for den omsøkte skolen (se punkt 3.5.3), basert på medlemstall eller aktivitet i et bestemt område. En lignende løsning er beskrevet for godkjenningsgrunnlaget «særskilt tilrettelagd vidaregåande opplæring i kombinasjon med toppidrett», se Prop. 84 L (2014–2015) punkt 7.4.

Departementet legger til grunn at livssynsorganisasjoner og -samfunn vil ønske at skoler basert på deres livssyn fremstår som reelle livssynsskoler. En skole som er godkjent som livssynsskole, men utad fremstår som noe annet, vil kunne svekke legitimiteten til andre skoler som driver på grunnlag av livssyn.

Der godkjenningsmyndigheten ønsker å be om en slik uttalelse, kan det oppstå spørsmål om hvilken organisasjon eller hvilket samfunn de bør henvende seg til. Dette er et spørsmål som ikke kan besvares på generelt grunnlag, men som må vurderes av godkjenningsmyndigheten i hvert enkelt tilfelle.

Enkelte høringsinstanser er skeptiske til at godkjenningsmyndigheten skal kunne be om en slik uttalelse, blant annet fordi det vil gi enkelte organisasjoner og samfunn mye makt. Departementet vil i denne sammenheng understreke at en uttalelse fra en livssynsorganisasjon eller -samfunn ikke alene skal være avgjørende, men eventuelt vil inngå som et moment i den helhetlige vurderingen av om det foreligger en kvalifiserende tilknytning. Søknadsmyndighetens behov for å innhente en uttalelse fra en livssynsorganisasjon eller -samfunn må vurderes i lys av utredningsplikten i forvaltningsloven § 17.

Departementet legger til grunn at Utdanningsdirektoratet ved tilsyn er oppmerksom på i hvilken grad godkjente private skoler reelt sett driver innenfor sine respektive godkjenningsgrunnlag, herunder livssyn, jf. privatskoleloven § 7-2.

Det følger av personvernforordningen artikkel 9 nr. 1 at behandling av personopplysninger om religion eller filosofisk overbevisning i utgangspunktet er forbudt. Departementet er enig med *Datatilsynet*, som i sitt høringsinnspill påpeker at opplysninger om enkeltpersoners tilknytning til et livssyn i de fleste tilfeller vil falle inn under dette forbudet. For å kunne behandle slike opplysninger må et av unntakene i personvernforordningen artikkel 9 nr. 2 være oppfylt. I tillegg må behandlingen ha rettslig grunnlag etter forordningen artikkel 6 nr. 1 og være i tråd med de generelle prinsippene i personvernforordningen artikkel 5.

Som beskrevet over, foreslår departementet ikke å gå videre med den delen av høringsforslaget

som gikk ut på at enkeltpersoners tilknytning til livssynet skal være et relevant moment i vurderingen av skoleprosjektets samlede tilknytning til livssynet. Forslaget i denne lovproposisjonen trekker isteden frem søkers *motivasjon* for å opprette og drive en skole der det aktuelle livssynet inngår som en naturlig del av verdigrunnlaget.

3.5.3 Behovet for skoletilbudet

Veksten i antallet private skoler godkjent på grunnlag av livssynshumanisme, og i antallet søknader om å opprette slike skoler, reiser etter departementets syn også spørsmål om hvilken plass behovet for det enkelte skoletilbudet bør ha i den skjønnsmessige vurderingen av om godkjenning skal gis.

Det følger av privatskoleloven at departementet *kan* godkjenne private skoler, jf. § 2-1 første ledd første punktum. Det betyr at søkere ikke har automatisk rett på godkjenning selv om lovens vilkår er oppfylt. Hvorvidt det skal gis godkjenning, beror på en skjønnsmessig vurdering.

Forarbeidene til privatskoleloven viser til at den skjønnsmessige vurderingen bør bygge på blant annet hvilke konsekvenser godkjenningen vil få for den offentlige skolestrukturen, på skolefaglige hensyn, behovet for skolen og budsjettmessige hensyn, se spesialmerknadene til § 2-1 i Ot.prp. nr. 37 (2006–2007) kapittel 19. Disse hensynene er generelle og relevante også for livssynsskoler.

Departementet vil presisere at det ved vurderingen av behovet for en omsøkt livssynsskole, bør sees hen til det potensielle elevgrunnlaget. Søkere bør kunne underbygge og sannsynliggjøre at det er et konkret behov for en skole som drives på grunnlag av det aktuelle livssynet, og på hvilken måte det av livssynshensyn er behov for skolen som et alternativ til den offentlige skolen. For eksempel bør en skole som søker om godkjenning på grunnlag av et kristent livssyn, kunne underbygge at det vil være et tilstrekkelig tilfang av elever i området som ønsker å gå på en skole som legger kristendom tydelig til grunn, og der dette reflekteres tydelig i skolens drift. Formålet er å bidra til at nye private livssynsskoler svarer til et behov som er begrunnet i det aktuelle livssynet.

Det kan være flere måter å underbygge og sannsynliggjøre at det er et konkret behov for en livssynsskole. Søkere kan for eksempel dokumentere etterspørsel og interesse gjennom foreldre- og elevundersøkelser (spørreundersøkelser blant foreldre og elever i området), eller ved å innhente uttalelser som støtter behovet (for eksempel fra

lokale menigheter, organisasjoner, lokalt engasjerte foreldregrupper eller lignende). Videre vil det være relevant om det allerede finnes skoler godkjent på samme grunnlag i samme område, og eventuelt hvor stor kapasitet disse andre skolene har. Departementet vil understreke at søkere ikke skal kartlegge eller vise til at så og så mange elever i regionen formelt tilhører, eller identifiserer seg med, et bestemt livssyn. Godkjente private skoler skal være åpne for alle som oppfyller vilkårene for inntak i offentlige skoler, jf. privatskoleloven § 3-1. Det vil si at det ikke er relevant hva slags livssyn potensielle elever og deres foresatte har.

Flere høringsinstanser viser til at elever og foresatte ofte har sammensatte begrunnelser for å velge private skoler. Hensyn som kan medvirke til beslutningen, er for eksempel skolestørrelse, negative erfaringer med den offentlige skolen, pedagogikk og geografisk nærhet. Departementet ser at dette gjør at faktiske søkertall til en livssynsskole ikke nødvendigvis speiler et behov som er begrunnet i livssyn, noe som gjør det krevende å bruke søkertall som et mål på det konkrete behovet for en livssynsskole. Derfor vurderer departementet at det ikke alene er tilstrekkelig, som enkelte høringsinstanser foreslår, at skoler kan vise til et behov i form av søkertall eller et minste elevtall på 15 elever, jf. privatskoleloven 2-2, i etterkant av en godkjenning.

I dag understreker lovens forarbeider at behovet for den omsøkte skolen skal vektlegges som en del av den skjønnsmessige vurderingen, men at det som utgangspunkt ikke alene vil begrunne et avslag, jf. Prop. 80 L (2022–2023) punkt 3.5.2, der det står:

Dersom lovens vilkår er oppfylt og etableringen ikke vil ha negative konsekvenser for det offentlige skoletilbudet i vertskommunen eller vertsfylket, vil det etter departementets syn som utgangspunkt ikke være aktuelt å avslå en søknad utelukkende begrunnet i manglende behov for det omsøkte tilbudet.

På grunn av utviklingen de siste årene (se punkt 3.1 og 3.5.1), mener departementet at det ved den skjønnsmessige vurderingen av om godkjenning skal gis, for livssynsskoler fremover bør kunne legges avgjørende vekt på behovet for skoletilbudet. Departementet mener det ellers er en risiko for at livssynsgrunnlaget vannes ut med søknader

og nye skoler som ikke svarer til en etterspørsel som er livssynsbegrunnet. En slik utvanning vil etter departementets syn undergrave hensikten med å ha livssyn som et eget godkjenningsgrunnlag.

Opplæringen i offentlige skoler skal bygge på grunnleggende verdier i både kristen og humanistisk arv og tradisjon, jf. opplæringsloven § 1-3 andre ledd. Departementet er derfor enig med høringsinstansene som viser til at terskelen for å underbygge et konkret behov for en livssynsskole som et alternativ til den offentlige skolen, derfor bør være lik for alle livssynsskoler, uavhengig av om det er en sekulær eller religiøs livssynsskole.

Overnevnte presiseringer innebærer at hvis den som søker om godkjenning av en livssynsskole ikke kan begrunne behovet for skolen på en måte som knytter an til det relevante livssynet, men for eksempel bare viser til et generelt behov for en alternativ skole i området, så bør søknaden etter departementets vurdering normalt avslås. På samme måte vil det svekke den relative vekten til en positiv uttalelse fra vertskommunen eller vertsfylket hvis den bygger på argumenter som ikke knytter an til livssynsgrunnlaget, men til andre behov som de mener foreligger. Søknadsmyndigheten skal gjøre en selvstendig vurdering av behovet for skolen. Hvis søker ikke kan sannsynliggjøre et livssynsbegrunnet behov for skolen, bør skolen normalt ikke godkjennes, også der vertskommunen eller -fylket er positive til etableringen av skolen. Departementet antar at avslag begrunnet kun i manglende behov først og fremst vil være aktuelt i områder der det allerede finnes private livssynsskoler, typisk i sentrale og bynære strøk. Vertskommunen eller -fylkets uttalelse skal fortsatt tillegges vesentlig vekt når de er negative til en søknad, i tråd med privatskoleloven § 2-1 første ledd femte punktum, jf. Prop. 80 L (2022–2023) punktene 3.5.1 og 6.1.

Avslutningsvis vil departementet understreke at Norges folkerettslige forpliktelser innebærer at staten er forpliktet til å la foreldre velge andre skoler enn offentlige hvis det er nødvendig ut fra foreldrenes religiøse eller filosofiske overbevisning, jf. første tilleggsprotokoll til Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) artikkel 2. Norge er imidlertid ikke forpliktet til å bidra økonomisk, eller på annen måte, til driften av slike skoler. Hvis Norge velger å bidra økonomisk til private skoler, stilles det visse krav til at det skjer på en ikke-diskriminerende måte.

4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Departementet legger til grunn at forslagene som legges frem i denne proposisjonen, ikke vil ha vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser. Herunder legger departementet til grunn at det ikke vil bli vesentlig mer arbeidskrevende å behandle søknader på grunnlag av livssyn, og at det vil kunne håndteres innenfor eksisterende budsjetttrammer.

Private skoler får statstilskudd per elev etter satser som bygger på de gjennomsnittlige utgif-

tene i den offentlige skolen. Det samlede rammetilskuddet til kommunene og fylkeskommunene justeres årlig som en del av statsbudsjettprosessen, basert på oppdaterte tall på elever i private skoler. Det er krevende å anslå om, og eventuelt hvordan, antallet søknader om etablering av nye private livssynsskoler vil utvikle seg som følge av forslagene her.

5 Merknader

Til privatskoleloven § 2-1

§ 2-1 *tredje ledd* er nytt. Her lovfestes et krav om at skoler som søker om godkjenning på grunnlag av livssyn etter privatskoleloven § 2-1 andre ledd bokstav a, skal ha en tilknytning til livssynet det søkes om godkjenning på grunnlag av.

Med tilknytning menes en genuin forbindelse som bygger på at skolen legger det aktuelle livssynet tydelig til grunn, og at livssynet reflekteres tydelig i skolens drift. Dette til forskjell fra en tilknytning som bare gjør seg gjeldende i det «ytre», som en formalitet uten reell betydning.

Vurderingen av om det foreligger en slik tilknytning vil bero på en konkret og helhetlig vurdering. Følgende momenter vil være relevante å se hen til i denne vurderingen:

- Hvordan skolen fremstår utad. Det skal være tydelig for potensielle søkere at skolen er en livssynsskole. Her vil det være relevant å se hen til blant annet hva skolen heter og hvordan den profilerer seg på en eventuell hjemmeside og i annen kommunikasjon.
- Om skoleeier driver andre private skoler godkjent på andre grunnlag eller på grunnlag av et annet livssyn.
- Om søker tidligere har prøvd å få godkjenning på et annet grunnlag, og om den nye søknaden fremstår som tilpasset livssynsgrunnlaget med

den hensikt å få godkjent «samme» skole, bare på nytt rettslig grunnlag.

- En eventuell uttalelse fra en relevant livssynsorganisasjon eller -samfunn om behovet for skolen, kvaliteten og seriøsiteten på den fremlagte synliggjøringen mv.
- Søkers uttalte motivasjon for å opprette og drive en skole der det aktuelle livssynet er en naturlig del av verdigrunnlaget.

Denne listen er ikke uttømmende. Departementet legger til grunn at det ikke er nødvendig for å oppnå formålet med livssynsgrunnlaget at enkeltpersoner knyttet til skoleprosjektet – som initiativtagere, eiere eller ledelseskrets – har en personlig tilknytning til livssynet.

Tidligere tredje til syvende ledd blir fjerde til nytt åttende ledd.

Endringsforslaget er nærmere omtalt i punkt 3.5.2.

Kunnskapsdepartementet

t i l r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i privatskolelova (vilkår for godkjenning av skoler på grunnlag av livssyn).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i privatskolelova (vilkår for godkjenning av skoler på grunnlag av livssyn) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i privatskolelova

(vilkår for godkjenning av skoler på grunnlag av livssyn)

I

I lov 4. juli 2003 nr. 84 om private skolar med rett til statstilskot skal § 2-1 tredje ledd lyde:

For å få godkjenning på grunnlag av livssyn etter andre ledd bokstav a, skal skolen ha ei tilknytning til livssynet det blir søkt om godkjenning på grunnlag av.

Nåværende § 2-1 tredje til syvende ledd blir fjerde til nytt åttende ledd.

II

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer.
